Петришин В.С., здобувач
Науковий керівник: Павліченко І.М.
старший викладач кафедри права, публічного управління та адміністрування
Державний університет «Житомирська політехніка»

ПІДТВЕРДЖЕННЯ ПОЛОНУ ЯК УМОВА ПРАВОВИХ НАСЛІДКІВ ДЛЯ РОДИНИ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯ, ЗНИКЛОГО БЕЗВІСТИ ЗА ОСОБЛИВИХ ОБСТАВИН

В умовах збройної агресії проти України родини військовослужбовців можуть тривалий час не мати точної і правдивої інформації про місцезнаходження своїх близьких. Особливо складною є ситуація, коли військовослужбовець потрапив у полон, але офіційного підтвердження цього факту немає. У такому випадку необхідно розмежовувати два правові стани: статус особи, зниклої безвісти за особливих обставин, та статус особи, щодо якої встановлено факт позбавлення особистої свободи внаслідок збройної агресії проти України. Мета тез полягає в тому, щоб показати, які наслідки пов'язані з кожним із цих станів і де виникає прогалина, коли факт полону довго не підтверджується.

Правовий статус осіб, зниклих безвісти за особливих обставин, визначається Законом України від 12.07.2018 № 2505-VIII [1]. Згідно з ч. 1 ст. 4 Закону особа набуває цього статусу з моменту внесення відомостей із заяви про факт зникнення до Єдиного реєстру осіб, зниклих безвісти за особливих обставин [2]. Члени сім'ї такої особи мають повне право на отримання достовірних відомостей про її місце перебування та на соціальний захист особи(ст. 6) [2].

Заява про розшук подається до територіального органу Національної поліції України [1;2](ст. 18). Її може подати родич, представник військових структур, орган державної влади чи місцевого самоврядування, а також Уповноважений з питань осіб, зниклих безвісти за особливих обставин, якщо до нього надійшло повідомлення про зникнення [2]. З моменту внесення даних до Реєстру над майном зниклої особи може бути встановлено опіку. Для цього родина та звертається до нотаріуса. На цьому етапі процедура набуває ознак правозастосовчої форми реалізації права: нотаріус, як уповноважений суб'єкт, видає свідоцтво про призначення опікуна над майном [2;3]. Отже, цей правовий режим ініціюється поданням заяви та внесенням даних до Реєстру, тобто реалізується в межах національної системи».

Статус військовополоненого виникає за іншою логікою. За Порядком утримання військовополонених (постанова Кабінету Міністрів України від 05.04.2022 № 413) статус військовополоненого та право на відповідне поводження набирають чинності з моменту взяття в полон; аналогічно постанова від 17.06.2022 № 721 пов'язує набуття статусу й гарантій із моментом потрапляння в полон [8, с. 5–6]. Проте соціальні та правові гарантії для самої особи та її родини пов'язані з фактом позбавлення особистої свободи. Саме так названо спеціальний Закон України від 26.01.2022 № 2010-IX «Про соціальний і правовий захист осіб, стосовно яких встановлено факт позбавлення особистої свободи внаслідок збройної агресії проти України, та членів їхніх сімей» [5]. За роз'ясненням Міністерства оборони України, для отримання офіційного статусу такої особи подається заява до Мінрозвитку, а довідку про перебування в полоні можна отримати в Національному інформаційному бюро [4]. Тобто статус військовополоненого виникає з самого факту полону, а доступ до пов'язаних із ним виплат і гарантій потребує документального встановлення цього факту.

Практичне значення такого підтвердження видно з роз'яснень Міністерства оборони. Під час перебування в полоні зберігається грошове забезпечення. Якщо військовослужбовець не склав особистого розпорядження, то з лютого 2025 року 50 % грошового забезпечення виплачується найближчим родичам, а 50 % депонується на його рахунку [4]. Щорічна допомога в розмірі 100 000 гривень виплачується за кожен рік полону: звільненим – за повні роки, членам сімей – за осіб, які досі перебувають у полоні. Одноразову виплату 100 000

гривень отримує особисто звільнений після встановлення факту полону [4]. Від офіційного статусу залежить і вторинна правова допомога (складання документів, захист у судах), тоді як первинна консультація доступна всім, хто був у неволі [4].

Джерелом відомостей про полонених є міжнародний механізм. Женевські конвенції 1949 року зобов'язують сторони міжнародного збройного конфлікту створити національне інформаційне бюро, яке збирає відомості про осіб під захистом і негайно передає їх через Центральне агентство розшуку Міжнародного комітету Червоного Хреста (ст. 122 Женевської конвенції III) [6, с. 1–2]. У співпраці з національними інформаційними бюро України та Росії МКЧХ повідомляє сім'ям про місцезнаходження затриманих чи зниклих безвісти родичів [7, с. 2].

Підсумовуючи, статус особи, зниклої безвісти за особливих обставин, забезпечує облік, розшук і захист майна, а встановлений факт полону відкриває доступ до спеціальних виплат і розширеної правової допомоги. Саме тривале непідтвердження полону створює для родини правову невизначеність.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про правовий статус осіб, зниклих безвісти за особливих обставин : Закон України від 12.07.2018 № 2505-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2505-19#Text

2. Людина зникла безвісти під час воєнного стану: що робити. Міністерство юстиції України. Урядовий портал. 23.05.2024. URL: https://www.kmu.gov.ua/news/liudyna-znykla

3. Як оформити опіку над майном особи, яка зникла безвісти за особливих обставин? Уповноважений Верховної Ради України з прав людини. 12.07.2023. URL: https://www.ombudsman.gov.ua/news_details

4. 100 тисяч і 90 днів відпустки: які виплати та пільги отримують військові після звільнення з полону. Міністерство оборони України. 12.03.2026. URL: https://mod.gov.ua/news/100-tisyach-i-90-dniv-vidpustki

5. Про соціальний і правовий захист осіб, стосовно яких встановлено факт позбавлення особистої свободи внаслідок збройної агресії проти України, та членів їхніх сімей : Закон України від 26.01.2022 № 2010-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2010-20#Text.

6. Огляд правового регулювання діяльності Національного інформаційного бюро. Міжнародний Комітет Червоного Хреста. 2022. URL: https://blogs.icrc.org/ua/wp-content/uploads/sites/98/2022/08/Огляд-НІБ-публікація.pdf.

7. МКЧХ: хто ми і що ми робимо. Короткі відомості. Міжнародний Комітет Червоного Хреста. 2023. URL: https://blogs.icrc.org/app/uploads/sites/98/2023/09.

8. Інформаційна довідка щодо окремих питань статусу військовополонених в Україні. Дослідницька служба Верховної Ради України. URL: https://research.rada.gov.ua.

Пономаренко А.С., здобувач
Науковий керівник: Удовенко Юлія Олександрівна,
к.ю.н доцент, доцент кафедри правового забезпечення безпеки бізнесу
Державного торговельно-економічного університету

ПРАВОВІ ВИМОГИ ДО МАРКУВАННЯ СТРОКІВ ПРИДАТНОСТІ ХАРЧОВИХ ПРОДУКТІВ ТА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ЇХ ПОРУШЕННЯ

Безпечність харчових продуктів є одним із важливих напрямів державної політики у сфері захисту прав споживачів. Купуючи продукти харчування, споживач має право отримати достовірну інформацію про його склад, властивості, умови зберігання та строк придатності. Основним способом надання такої інформації є маркування харчових продуктів. Вимоги до нього визначені законодавством України, зокрема Законом України «Про інформацію для споживачів щодо харчових продуктів».